

Sygn. akt III AUa 973/18

III AUz 270/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

SSA Dorota Rzeźniowiecka

Protokolant: Sekretarz sądowy Aleksandra Białecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2019 r. w Ł.

sprawy K. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.

o umorzenie należności z tytułu składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 19 czerwca 2018 r. sygn. akt VIII U 300/17

oraz zażalenia K. M. na postanowienie zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 19 czerwca 2018 r. sygn. akt VIII U 300/17

1. **oddala apelację i zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz K. M. kwotę 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąty) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;**

2. **z zażalenia K. M.:**

a) **zmienia zaskarżone postanowienie w ten sposób, że zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz K. M. kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**

b) **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz K. M. kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.**

Sygn. akt III AUa 973/18

III AUz 270/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 grudnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił Panu K. M. umorzenia należności z tytułu składek na: a/ ubezpieczenia społeczne - za okres 02.2000 r. - 07.2000 r., 09.2000 r. - 09.2001 r., 06.2004 r., 08.2004 r. - 04.2005 r., 06.2005 r. - 07.2005 r., 09.2005 r. - 02.2009 r. - w łącznej kwocie 75.126,07 zł, w tym z tytułu: składek 33 847,07 zł, odsetek 40 883,00 zł, kosztów upomnienia 396,00 zł, b/ ubezpieczenie zdrowotne - za okres 02.2000 r. - 07.2000 r., 09.2000 r. - 09.2001 r., 06.2004 r., 08.2004 r. - 07.2005 r., 09.2005 r. - 02.2009 r. w łącznej kwocie 24.323,51 zł, w tym z tytułu: składek 11.335,51 zł, odsetek 12.592,00 zł, kosztów upomnienia 396,00 zł, c/ Fundusz Pracy - za okres 06.2004 r., 08.2004 r. - 04.2005 r., 06.2005 r. - 07.2005 r., 09.2005 r. - 02.2009 r. w łącznej kwocie 4.325,99 zł, w tym z tytułu: składek 2 027,99 zł, odsetek 1.902,00 zł kosztów upomnienia 396,00 zł. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podkreślił, że w dniu 27 marca 2015 r. wydano decyzję określającą warunki umorzenia. Warunkiem umorzenia należności była spłata należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji. W związku z zawartą w dniu 2 maja 2016 r. umową ratalną, warunkiem umorzenia zadłużenia była spłata należności niepodlegających umorzeniu zgodnie z powołaną umową oraz uregulowanie kosztów egzekucyjnych od należności niepodlegających umorzeniu. W wyznaczonym terminie wnioskodawca nie opłacił kosztów egzekucyjnych.

W odwołaniu z dnia 10 stycznia 2017 r. K. M. wskazał, że w jego ocenie nastąpiło naruszenie art. 1 ust. 13 pkt 2 i ust. 8 ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność przez pominięcie w treści dyspozycji art. 1 ust. 12, co doprowadziło do przedwczesnego, nieuprawnionego ustalenia przez organ niespełnienia przez ubezpieczonego warunku z art. 1 ust.10 w/w ustawy oraz nieokreślenie warunków umorzenia nieopłaconych składek, co uniemożliwia w dalszej kolejności ich uiszczenie i uzyskanie umorzenia składek podlegających umorzeniu. Wniósł także o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 19 czerwca 2018 r.

1/ zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził brak podstaw do odmowy umorzenia należności z tytułu składek na:

a/ ubezpieczenia społeczne za okres od lutego 2000 r. do lipca 2000 r., od września 2000 r. do września 2001 r., za czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do kwietnia 2005 r., od czerwca 2005 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 75.126,07 zł;

b/ ubezpieczenie zdrowotne za okres od lutego 2000 r. do lipca 2000 r., od września 2000 r. do września 2001 r., za czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 24.323,51 zł;

c/ Fundusz Pracy za czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do kwietnia 2005 r., od czerwca 2005 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 4.325,99 zł;

2/ zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz K. M. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że K. M., posiadający wykształcenie średnie ogólne, prowadził działalność gospodarczą w postaci firmy brokerskiej i agentów ubezpieczeniowych od lipca 1999 r., był też reporterem do wynajęcia.

W dniu 5 stycznia 2015 r. K. M. złożył wniosek o umorzenie należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność za okres od stycznia 1999 r. do lutego 2009 r. Organ rentowy w dniu 5 stycznia 2015 r. oraz w dniu 9 stycznia 2015 r. zwrócił się do Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. o zawieszenie

postępowania egzekucyjnego, wskazując numery tytułów egzekucyjnych i jednocześnie informując skarżącego, że z uwagi na złożoność sprawy rozpatrzenie jego wniosku nastąpi do 5 kwietnia 2015 r.

W dniu 7 kwietnia 2015 r. skarżący złożył oświadczenie o nieotrzymaniu pomocy publicznej de minimis wraz z załącznikami.

W dniu 27 marca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał decyzję, w której określił w punkcie I należności wnioskodawcy podlegające umorzeniu z tytułu składek na:

a) ubezpieczenia społeczne za okres od lutego do lipca 2000 r., od września 2000 r. do września 2001 r., za czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do kwietnia 2005 r., od czerwca 2005 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 75.126,7 zł, w tym z tytułu składek 33.847,07 zł, odsetek 40.883 zł oraz kosztów upomnienia 396 zł;

b) ubezpieczenie zdrowotne za okres od lutego do lipca 2000 r., od września 2000 r. do września 2001 r., za czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 24.323,51 zł, w tym z tytułu składek 11.335,51 zł, odsetek 12.592 zł oraz kosztów upomnienia 396 zł;

c) Fundusz Pracy za okres czerwiec 2004 r., od sierpnia 2004 r. do kwietnia 2005 r., od czerwca 2005 r. do lipca 2005 r., od września 2005 r. do lutego 2009 r. w łącznej kwocie 4.325,99 zł w tym z tytułu składek 2.027,99 zł, odsetek 1.902 zł oraz kosztów upomnienia 396 zł.

ZUS podał, że warunkiem umorzenia wskazanych wyżej należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu. Organ rentowy wskazał przy tym, że należności z tytułu składek za okres od 1 stycznia 1999 r. należy uregulować w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wpłaty.

W dniu 27 marca 2015 r. poinformowano K. M., że warunkiem umorzenia należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji warunkowej lub zawarcie w tym terminie umowy o rozłożeniu ich na raty oraz uregulowanie kosztów egzekucyjnych naliczonych na rzecz urzędu skarbowego, a informację o kosztach egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu otrzyma u naczelnika urzędu skarbowego prowadzącego postępowanie egzekucyjne. Wnioskodawca odebrał tę decyzję w dniu 2 kwietnia 2016 r.

W dniu 13 kwietnia 2016 r. ZUS wystawił informację dotyczącą stanu należności objętych egzekucją od lutego 2000 r. do września 2009 r. wskazując numer tytułu wykonawczego, miesiąc i rok, kwotę objętą tytułem na dzień wpływu wniosku, kwoty należności podlegające umorzeniu z rozbiem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu oraz należności niepodlegające umorzeniu na FUS od marca do września 2009 r., z rozbiem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu - należność główna wyniosła 3.648,80 zł, a odsetki 498,20 zł.

W dniu 15 kwietnia 2016 r. ZUS zwrócił się do Naczelnika II Urzędu Skarbowego w Ł. o przedstawienie stanu zaległości wnioskodawcy z tytułu kosztów egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej, przekazując informację umożliwiającą wyliczenie kosztów egzekucyjnych, które winny być opłacone do dnia 4 maja 2016 r. z uwagi na uprawomocnienie się decyzji warunkowej w dniu 4 maja 2015 r. Wskazano numery tytułów wykonawczych miesiąc i rok, kwotę objętą tytułem na dzień wpływu wniosku, kwoty należności podlegające umorzeniu z rozbiem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu oraz należności niepodlegające umorzeniu na FUS, z rozbiem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu - należność główna wyniosła 3.648,80 zł, odsetki wyniosły 498,20 zł.

W dniu 12 kwietnia 2016 r. K. M. złożył wniosek o rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu. Został poinformowany o obowiązku uregulowania kosztów egzekucyjnych przed zawarciem układu ratalnego. W dniu 15 kwietnia 2016 r. ZUS Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek zwrócił się do ZUS Wydział RED o odesłanie do urzędu skarbowego zaktualizowanych tytułów wykonawczych dotyczących wnioskodawcy jako płatnika. W dniu 19 kwietnia 2016 r. ZUS poinformował wnioskodawcę, że nie opłacono zadłużenia niepodlegającego umorzeniu i że

pozostają do uregulowania koszty egzekucyjne u Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. oraz zobowiązał do przedłożenia informacji o braku zaległości z tytułu kosztów egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu do dnia 2 maja 2016 r. Powyższe pismo zostało odebrane przez wnioskodawcę 24 kwietnia 2016 r. W dniu 22 kwietnia 2016 r. koszty egzekucyjne na rzecz ZUS zostały uregulowane, jednocześnie wnioskodawca poinformował ZUS, że urząd skarbowy nie jest w stanie wyliczyć swoich kosztów egzekucyjnych, gdyż nie ma tytułów, które zostały wysłane do ZUS celem aktualizacji.

W dniu 2 maja 2016 r. K. M. zawarł z ZUS umowę o rozłożenie na raty należności z tytułu składek w ogólnej kwocie 62.425,31 zł, na którą złożyły się: składki, odsetki za zwłokę, koszty upomnienia z opłatą prolongacyjną. Do umowy załączono kwoty rat, tytuły oraz terminy ich zapłaty.

Pismem z dnia 27 czerwca 2016 r. ZUS zwrócił się do Urzędu Skarbowego o nadesłanie informacji, czy wnioskodawca uregulował koszty egzekucyjne niepodlegające umorzeniu oraz z jaką datą to nastąpiło. W dniu 12 lipca 2016 r. ZUS przesłał do Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. zaktualizowane tytuły wykonawcze, wskazując ich numery. Na tytułach, poza datami ich pierwotnego wpływu do US, znajduje się także data 13/15 lipca 2016 r., bądź 12/14 lipca 2016 r.

W dniu 13 lipca 2016 r. (odbior pisma przez ZUS 18 lipca) Naczelnik II Urzędu Skarbowego Ł. poinformował organ rentowy, że nie może udzielić informacji, gdyż nie podano numerów tytułów, których dotyczy zapytanie, a ponadto od 2013 r. nie posiada tytułów wykonawczych wystawionych przez ZUS, przekazano je bowiem do wierzyciela celem aktualizacji.

Sąd ustalił, że urząd skarbowy nalicza koszty egzekucyjne należne urzędowi, jeżeli otrzymuje z ZUS tytuł wykonawczy, a postępowanie jest niewszczęte, to wszczęcie postępowania polega na doręczeniu odpisu tytułu wykonawczego. Koszty egzekucyjne są liczone przy dokonaniu pierwszej czynności. Tytuły wykonawcze dotyczące wnioskodawcy były przesłane do ZUS celem aktualizacji w zakresie składek. Po zwrocie tytułów odtworzono prowadzone wcześniej postępowanie egzekucyjne, co polegało na tym, że wcześniej wprowadzone dane, w tym wcześniej wprowadzone koszty egzekucyjne, zostały od nowa wprowadzone do systemu. Przed aktualizacją koszty egzekucyjne były już naliczone, ich wysokość po aktualizacji była taka sama. W przypadku wysłania tytułów do aktualizacji urząd skarbowy nie ma prawa dokonać poboru, nawet gdyby ktoś chciał uiścić koszty egzekucyjne i była znana ich wielkość, gdyż podstawą egzekucji jest tytuł egzekucyjny. W tytułach które wysłano do aktualizacji postępowanie było zawieszona, o czym świadczy pismo ZUS, iż podlegają abolicji. Gdy klient zwraca się z zapytaniem o wysokość kosztów egzekucyjnych należnych dla urzędu, zaś tytuły znajdują się w ZUS celem aktualizacji, urząd skarbowy nie zwraca się do ZUS kiedy tytuły wrócą, zaś klientowi nie poda wysokości kosztów egzekucyjnych na rzecz urzędu, gdyż na ten moment nie prowadzi postępowania.

W dniu 16 sierpnia 2016 r. ZUS ponownie zwrócił się do Urzędu Skarbowego Ł. o nadesłanie informacji, czy wnioskodawca uregulował koszty egzekucyjne -niepodlegające umorzeniu oraz z jaką datą to nastąpiło. Postanowieniem z dnia 26 września 2016 r. Naczelnik tego Urzędu Skarbowego zawiesił postępowanie egzekucyjne, ZUS wyraził zgodę na powyższe. Pismem z dnia 19 września 2016 r. Naczelnik II Urzędu Skarbowego Ł. poinformował organ rentowy, że nie wyegzekwowano żadnych kosztów egzekucyjnych obejmujących zaległości ZUS.

W dniu 24 października 2016 r. poprawiono załączniki na Fundusz Pracy w stosunku do wnioskodawcy. Informacja dotycząca stanu należności objętych egzekucją na dzień 12 kwietnia 2016 r. za okres od lutego 2000 r. do grudnia 2011 r. wskazywała numer tytułu wykonawczego, miesiąc i rok, kwotę objętą tytułem na dzień wpływu wniosku, kwoty należności podlegające umorzeniu z rozbiciem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu oraz należności niepodlegające umorzeniu na FUS od marca do września 2009 r. z rozbiciem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu, na FUS od marca do września 2009 r. z rozbiciem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu, na Fundusz Pracy od czerwca 2004 r. do grudnia 2011 r. z rozbiciem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu.

W dniu 27 października 2016 r. ZUS zwrócił się do Urzędu Skarbowego Ł., w związku z przesłaniem w dniu 12 lipca 2016 r. zaktualizowanych tytułów wykonawczych, o nadesłanie informacji, czy wnioskodawca uregulował koszty egzekucyjne niepodlegające umorzeniu oraz z jaką datą to nastąpiło, zgodnie z wymienionymi tytułami wykonawczymi za okres od lutego 2000 r. do grudnia 2011 r., przy czym kwoty należności niepodlegające umorzeniu z rozbiorem na należność główną i odsetki na dzień wystawienia tytułu to - należność główna: 20.198,50 zł oraz odsetki: 1.560,30 zł za okres od marca do września 2009 r. i za okres od października 2009 r. do grudnia 2011 r.

Pismem z dnia 17 listopada 2016 r. Naczelnik II Urzędu Skarbowego Ł. poinformował organ rentowy, że nie wyegzekwowano kosztów egzekucyjnych obejmujących zaległości ZUS.

Zaskarżona decyzja zapadła w dniu 6 grudnia 2016 r.

W dniu 8 czerwca 2017 r. wnioskodawca opłacił wszystkie należności objęte układem ratalnym.

W dniu 6 czerwca 2017 r. po rozmowie z pracownikiem Urzędu Skarbowego P. S., który wręczył wnioskodawcy wydruki tytułów, ów naliczył sobie koszty egzekucyjne na rzecz urzędu skarbowego i opłacił je. Pismem z dnia 21 czerwca 2017 r. ZUS poinformował Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł., że wnioskodawca w całości zapłacił zaległości objęte tytułami egzekucyjnymi w ramach układu ratalnego.

Stan zaległości zobowiązanego na dzień 1 czerwca 2017 r. na rzecz wierzyciela Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. w zakresie kosztów egzekucyjnych wynosił 280,94 zł na podstawie tytułów wykonawczych: nr SM (...) otrzymanego 11 czerwca 2014 r., SM1 (...) otrzymanego 1 czerwca 2015 r., SM 1 (...) otrzymanego 16 czerwca 2015 r., (...) - SW.522. (...) .2016 otrzymanego 6 czerwca 2016 r., (...) - SW.522. (...) .2016 otrzymanego 6 czerwca 2015 r.

K. M. dowiadywał się w Urzędzie Skarbowym Ł. ile powinien zapłacić kosztów egzekucyjnych za zaległości z tytułu składek niepodlegających umorzeniu, ale nie uzyskał odpowiedzi.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie przede wszystkim dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego i aktach sprawy, jak też zeznań pracownika II Urzędu Skarbowego Ł. i zeznań wnioskodawcy. Sąd pominął zeznania przedstawiciela biura (...) jako nieprzydatne, gdyż nie miała ona wiedzy na temat spłaty kosztów egzekucyjnych na rzecz urzędu skarbowego, zajmowała się jedynie układem ratalnym z ZUS oraz K. G., gdyż nie zajmowała się decyzjami ani wnioskami abolicyjnymi, a także J. J., która zasłoniła się niepamięcią i chorobą.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał odwołanie za zasadne. Sąd zważył, że w dniu 15 stycznia 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Ustawa ta, zwana ustawą abolicyjną, przewidywała możliwość umorzenia składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy oraz odsetek za zwłokę i pozostałych powstałych kosztów (w tym kosztów egzekucyjnych), dla wszystkich osób prowadzących pozarolniczą działalność, które w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. podlegały obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności i nie opłaciły należnych z tego tytułu składek. Zgodnie z art. 1 ust. 1 tej ustawy, na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych:

1) która przed dniem 1 września 2012 r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8,

2) innej niż wymieniona w pkt 1 - umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Stosownie do dyspozycji ust. 6 art. 1 ustawy abolicyjnej umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Zgodnie z art. 1 ust. 8 ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych.

Warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego - ust. 10 art. 1 ustawy. W myśl ust. 11 ustawy, niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10, podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6, w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12 (ust. 13 ustawy abolicyjnej).

Ustawa w art. 1 ust. 12 stanowi, że w przypadku, gdy w terminie 12. miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności, warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po ich opłaceniu.

Sąd wskazał, że ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. wyraźnie przewiduje dwa postępowania prowadzone przez ZUS, które kończą się wydaniem merytorycznej decyzji, a mianowicie postępowanie w sprawie określenia warunków umorzenia należności (jedna decyzja) oraz postępowanie w sprawie umorzenia należności (druga decyzja). Obie decyzje podlegają odrębnemu zaskarżeniu.

Wnioskodawca zakwestionował drugą decyzję, a zatem badaniu podlegała okoliczność uregulowania przez wnioskodawcę należności niepodlegających umorzeniu. Jednakże decyzja warunkowa wydana w dniu 27 marca 2015 r., określając należności podlegające wskazaniu wprawdzie tylko, że warunkiem umorzenia wskazanych należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu, bez poinformowania ubezpieczonego o kosztach egzekucyjnych które powinien on zapłacić, wskazując jedynie treść przepisów.

K. M. odebrał decyzję w dniu 2 kwietnia 2016 r., zatem stała się ona prawomocna z dnia 4 maja 2015 r., termin 12 miesięcy upływał z dniem 4 maja 2016 r.

W dniu 27 marca 2015 r. poinformowano wnioskodawcę, że warunkiem umorzenia wskazanych mu należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji warunkowej lub zawarcie w tym terminie umowy o rozłożeniu na raty oraz uregulowanie kosztów egzekucyjnych naliczonych na rzecz naczelnika urzędu skarbowego, a informację o kosztach egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu otrzyma u naczelnika urzędu skarbowego prowadzącego postępowanie egzekucyjne.

W dniu 12 kwietnia 2016 r. wnioskodawca złożył wniosek o rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu. Został poinformowany o obowiązku uregulowania kosztów egzekucyjnych przed zawarciem układu ratalnego, przy czym pismo nie wskazywało na czyją rzecz te koszty egzekucyjne mają być uiszczone. W tej sytuacji organ rentowy nie może powoływać się na okoliczność, że pismo dotyczyło także kosztów egzekucyjnych na rzecz urzędu skarbowego.

Skarżący uiścił koszty na rzecz ZUS w dniu 22 kwietnia 2016 r. i w dniu 2 maja 2016 r. oraz zawarł z ZUS umowę o rozłożenie na raty należności z tytułu składek. Układ ratalny spłaca.

W dniu 13 kwietnia 2016 r. ZUS wystawił informację dotyczącą stanu należności objętych egzekucją i 15 kwietnia 2016 r., zatem na 2 tygodnie przed upływem 12. miesięcznego terminu, zwrócił się do Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. o przedstawienie stanu zaległości z tytułu kosztów egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu na podstawie w/w ustawy, przekazując informacje umożliwiającą wyliczenie kosztów egzekucyjnych, które winny być opłacone do dnia 4 maja 2016 r. Tytuły wykonawcze, dotyczące wnioskodawcy jako płatnika, od 2013 r. znajdowały się w ZUS, a nie w US, co potwierdza także pismo Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł., że nie może udzielić informacji, gdyż nie podano numerów tytułów, których dotyczy zapytanie, a ponadto od 2013 r. nie posiada tytułów wykonawczych wystawionych przez ZUS, przekazano je dowiem do wierzyciela celem aktualizacji. Pismem z dnia 27 czerwca 2016 r. ZUS zwrócił się do urzędu skarbowego o nadesłanie informacji, czy wnioskodawca uregulował koszty egzekucyjne, ale ZUS w dniu 12 lipca 2016 r. przesłał do Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. zaktualizowane tytuły wykonawcze, wskazując ich numery, zatem już po upływie 12. miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji warunkowej.

Sytuację tę Sąd ocenił jako „absolutnie kuriozalną”. Na tytułach, poza datami ich pierwotnego wpływu do US, znajduje się także data 13/15 lipca 2016 r., bądź 12/14 lipca 2016 r., co oznacza, że w tych dniach wróciły one do urzędu skarbowego, co potwierdzają także zeznania świadka P. S., pracownika urzędu skarbowego. Świadek zeznał, że po zwrocie tytułów odtworzono prowadzone wcześniej postępowanie egzekucyjne, co polegało na tym, że wcześniej wprowadzone dane, w tym wcześniej wprowadzone koszty egzekucyjne, zostały od nowa wprowadzone do systemu. W przypadku wysłania tytułów do aktualizacji urząd skarbowy nie ma prawa dokonać poboru, nawet gdyby ktoś chciał uiścić koszty egzekucyjne i była znana ich wielkość, gdyż podstawą egzekucji jest tytuł egzekucyjny, który wysłano do aktualizacji. Urząd skarbowy, gdy klient pyta o wysokość kosztów egzekucyjnych należnych dla urzędu, zaś tytuły znajdują się w ZUS celem aktualizacji, nie podaje wysokości kosztów egzekucyjnych na rzecz urzędu, gdyż na ten moment nie prowadzi postępowania.

W ocenie Sądu Okręgowego, do dnia powrotu tytułów wykonawczych do urzędu skarbowego wnioskodawca nie miał możliwości uiścić kosztów egzekucyjnych należnych na rzecz tego urzędu, co nastąpiło już po upływie 12. miesięcznego terminu do ich opłacenia liczonego do daty uprawomocnienia się decyzji warunkowej. Organ rentowy zarzucił wnioskodawcy niezachowanie należytej staranności. Tymczasem ocena taka powinna być każdorazowo dokonana z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności danej sprawy, w tym informacji faktycznie udzielanych przez organ rentowy oraz zachowania przez płatnika miary należytej staranności w działaniach zmierzających do wywiązania się z obowiązku uregulowania należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2016 r. III AUa 1693/15).

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że ZUS w tym czasie kilkakrotnie zwracał się do urzędu o nadesłanie informacji, czy wnioskodawca uregulował koszty egzekucyjne niepodlegające umorzeniu oraz z jaką datą to nastąpiło, mając tytuły wykonawcze u siebie. Jeszcze w dniu 24 października 2016 r. poprawiono załączniki na Fundusz Pracy w stosunku do wnioskodawcy.

W dniu 6 czerwca 2017 r., po rozmowie z pracownikiem II Urzędu Skarbowego Ł. P. S., który wręczył wnioskodawcy wydruki tytułów, ubezpieczony naliczył sobie koszty egzekucyjne na rzecz urzędu skarbowego i opłacił je w dniu 8 czerwca 2017 r. Jak wykazało przeprowadzone postępowanie, przekazanie przez ZUS do US informacji umożliwiających ustalenie kosztów egzekucyjnych należnych temu urzędowi wraz z tytułami wykonawczymi, z których owe koszty wynikały, nastąpiło po zakreślonym czasie. W uznaniu Sądu, wnioskodawca nie powinien ponosić z tego tytułu negatywnych konsekwencji. ZUS w dniu 13 kwietnia 2016 r. wystawił urzędowi skarbowemu informację dotyczącą stanu należności objętych egzekucją, jednocześnie dopiero w dniu 12 lipca 2016 r. przesłał do Naczelnika II Urzędu Skarbowego Ł. zaktualizowane tytuły wykonawcze, a - jak zeznał pracownik urzędu skarbowego - bez posiadania tytułów urząd nie podaje wysokości kwot kosztów egzekucyjnych i ich nie przyjmie.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że intencją ustawodawcy było umożliwienie oddłużenia małych i średnich przedsiębiorstw. Oznacza to, że płatnik posiadający zaległości składkowe i koszty egzekucyjne do uiszczenia musi być w stanie dowiedzieć się jakie konkretnie koszty egzekucyjne ma zapłacić. Nie do zaakceptowania jest sytuacja, w której urzędy Państwa nie są w stanie udzielić mu tej informacji - ZUS, bo są to koszty egzekucyjne na rzecz urzędu skarbowego, - urząd skarbowy, bo tytuły przez ponad trzy lata znajdują się w ZUS celem aktualizacji. Państwo prawa tak nie działa.

Sąd wskazał przy tym, że stanowisko wyrażone w złożonym przez pełnomocnika ZUS wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2017 r., III AUa 252/17, nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. Uszło uwadze ZUS, że w okolicznościach tamtej sprawy w terminie do 12 miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia, ZUS przekazał do naczelnika urzędu skarbowego informację umożliwiającą ustalenie kosztów egzekucyjnych. W niniejszej sprawie taką informację ZUS przesłał z pismem z dnia 15 kwietnia 2016 r., tyle, że tytuły wykonawcze zwrócił w dniach 12-15 lipca 2016 r., wraz z ich aktualizacją. W tamtej zaś sprawie urząd skarbowy poinformował stronę i organ rentowy w terminie o wysokości kosztów egzekucyjnych na rzecz US, a w niniejszej sprawie urząd skarbowy nie był w stanie ich wyliczyć, gdyż nie posiadał tytułów, które z aktualizacji wróciły dopiero w lipcu 2016 r.

Już decyzja warunkowa ZUS nie odpowiadała wymogom określonym przez ustawę abolicyjną, wskazanych w art. 1 ust. 8. tej ustawy. Sens bowiem dwustopniowego postępowania w sprawie o abolicję jest taki, że ZUS w toku postępowania abolicyjnego wydaje dwie merytoryczne decyzje, które winny zawierać elementy wskazane w ustawie, w tym decyzję warunkową ustalającą należności niepodlegające umorzeniu, właśnie po to, żeby ubezpieczony miał możliwość skorzystania z przysługującego mu prawa odwołania się od każdej z tych decyzji. Postępowanie dowodowe wykazało, że ubezpieczony podjął działania, które miały umożliwić mu wykonanie decyzji ZUS, sformułowanej w taki sposób, który nie pozwalał jej wykonać prawidłowo. Wnioskodawca uregulował bowiem należne ZUS koszty egzekucyjne oraz wywiązywał się z warunków zawartej umowy o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek. Odwołujący nie mógł uregulować kosztów egzekucyjnych należnych naczelnikowi urzędu skarbowego, ponieważ nie zostały one określone. Bez znaczenia pozostaje, kto ponosi odpowiedzialność za uniemożliwienie skarżącemu prawidłowego wykonania obowiązku spłaty wszystkich zaległości, tj. czy odpowiedzialność za zbyt późne określenie kosztów ponosi urząd skarbowy, czy też organ rentowy. Istotne jest, że rzeczą ZUS było ustalenie w sposób prawidłowy kwoty zaległości oraz należnych kosztów i skonkretyzowanie w decyzji warunkowej obowiązku zapłaty wszystkich należności w sposób zrozumiały dla ubezpieczonego. Obowiązek taki wprost wynika z przepisów ustawy i winien być przez organ rentowy respektowany.

Sąd rozpoznając odwołanie zobowiązany był wszechstronnie zbadać trafność zaskarżonej decyzji. Postępowanie dowodowe w zakresie zarzutów postawionych przez odwołującego uzasadnia wniosek, że zaskarżona decyzja jest wadliwa w całości. Skoro bowiem termin do zaskarżenia decyzji warunkowej nie rozpoczął biegu, decyzja odmawiająca umorzenia zaległości z tytułu składek była przedwczesna.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od tego rozstrzygnięcia wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił:

1/ naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 § 1 k.p.c. przez jego zastosowanie i wydanie wyroku w zakresie prawidłowości decyzji organu rentowego, przyjmując stan faktyczny istniejący na dzień zamknięcia rozprawy, a nie na dzień wydania zaskarżonej decyzji,

2/ błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, iż wnioskodawca spełnił warunki określone w ustawie abolicyjnej, pomimo że na dzień wydania zaskarżonej decyzji wnioskodawca nie opłacił kosztów egzekucyjnych na rzecz

Naczelnika Urzędu Skarbowego, gdyż koszty te zapłacił w dniu 6 czerwca 2017 r., podczas gdy termin upłynął w dniu 2 maja 2016 r.,

3/ błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, iż podstawą do ustalenia wysokości kosztów egzekucyjnych są tytuły wykonawcze, podczas gdy podstawą naliczenia kosztów egzekucyjnych jest dokonana czynność egzekucyjna, a jedynie tytuły wykonawcze zwrócono do organu rentowego, a nie dokumenty związane z czynnościami egzekucyjnymi np. zajęcia,

4/ błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, iż wnioskodawca nie mógł ustalić wysokości kosztów egzekucyjnych należnych Naczelnikowi (...) Ł., podczas gdy wnioskodawca nigdy nie wystąpił do ww. organu egzekucyjnego na piśmie z wnioskiem o podanie wysokości należnych do opłacenia kosztów egzekucyjnych i nigdy nie piśmie nie odmówiono wnioskodawcy udzielenia ww. informacji,

5/ błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, że wnioskodawca dowiedział się o obowiązku zapłaty kosztów egzekucyjnych w dniu 13 kwietnia 2016 r., podczas gdy wniosek o rozłożenie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy oraz koszty upomnienia został złożony w dniu 12 kwietnia 2016 r., a wnioskodawca wskazał, że został pouczony o powyższym przy złożeniu wniosku o układ ratalny,

6/ błąd w ustaleniach faktycznych polegających na przyjęciu, iż wnioskodawca rozmawiał ze świadkiem S. w dniu 6 czerwca 2017 r. i po ww. rozmowie uzyskał od niego wydruk należności objętych egzekucją, podczas gdy wydruk ww. należności jest datowany na 1 czerwca 2017 r.,

7/ błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż organ egzekucyjny nie mógł wskazać wnioskodawcy wysokości kosztów egzekucyjnych, podczas gdy wnioskodawca nigdy z takim wnioskiem nie wystąpił oraz fakt, iż organ egzekucyjny nie zakończył w spornym okresie postępowania egzekucyjnego, tj. nie umorzył go ewentualnie nie wyegzekwował ww. kwot,

8/ błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, iż zapłata kosztów egzekucyjnych po upływie prawie roku od dnia zwrotu tytułów wykonawczych przez organ rentowy do organu egzekucyjnego stanowi podstawę do uznania, iż zostały opłacone należności niepodlegające umorzeniu w terminie 12 miesięcy i na dzień wydania zaskarżonej decyzji nie stwierdzono zaległości niepodlegających umorzeniu, chociaż spłata całości kosztów egzekucyjnych nastąpiła dopiero w dniu 6 czerwca 2017 r., czyli w trakcie postępowania odwoławczego,

9/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. przez rozpoznanie sporu bez wszechstronnego zbadania wszystkich okoliczności oraz ustalenie, iż faktycznie na dzień wydania zaskarżonej decyzji K. M. spłacił należności niepodlegające umorzeniu oraz wnioskodawca kontaktował się z organami w ww. sprawie, podczas gdy zeznania wnioskodawcy polegały na odczytaniu ich z kartki, na której podobno notował sobie daty, a ostatecznie ww. karta stała się wydrukiem komputerowym i ocenił zeznania wnioskodawcy jako wiarygodne, podczas gdy wnioskodawca zmienił kilka razy dane co do okoliczności i dat uzyskania informacji od organów, a w konsekwencji umorzył wnioskodawcy należności wskazane w zaskarżonej decyzji.

Apelujący ZUS zarzucił nadto naruszenie prawa materialnego, tj.:

a/ art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 10 oraz art. 1 ust. 11, a także art. 1 ust. 12 oraz art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność przez jego zastosowanie i umorzenie zaległości wnioskodawcy, pomimo iż nie spełnił warunków określonych w ustawie i w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia nie opłacił kosztów egzekucyjnych oraz nie zawarł układu ratalnego co do spłaty należności w postaci kosztów egzekucyjnych od składek niepodlegających umorzeniu z Naczelnikiem II Urzędu Skarbowego Ł.,

b/ art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 10 oraz art. 1 ust. 11, a także art. 1 ust. 12 oraz art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność poprzez jego zastosowanie i umorzenie zaległości wnioskodawcy, pomimo iż nie spełnił warunków określonych w przywołanej wyżej ustawie i nie opłacił kosztów egzekucyjnych od należności niepodlegających umorzeniu do dnia 2 maja 2016 r.,

c/ art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 10 oraz art. 1 ust. 11, a także art. 1 ust. 12 oraz art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność przez jego niezastosowanie i umorzenie zaległości, pomimo że wnioskodawca nie spełnił warunków określonych przez ustawodawcę w przywołanej ustawie i nie spłacił należności niepodlegających umorzeniu, tj. kosztów egzekucyjnych od należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia, a zatem zachodziła podstawa do wydania decyzji o odmowie umorzenia zaległości wskazanych w niniejszej ustawie,

d/ art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 10 oraz art. 1 ust. 11, a także art. 1 ust. 12 oraz art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność przez jego niezastosowanie i umorzenie zaległości, pomimo iż wnioskodawca nie spełnił warunków określonych przez ustawodawcę w przywołanej ustawie i nie spłacił należności niepodlegających umorzeniu, tj. kosztów egzekucyjnych od należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia i na dzień wydania decyzji w przedmiocie umorzenia należności, tj. na dzień 6 grudnia 2016 r. ww. koszty egzekucyjne nie zostały również uiszczone.

W świetle tak sformułowanych zarzutów organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie odwołania wnioskodawcy ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Wniósł także o załączenie akt sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Łodzi sygn. akt VIII U 1872/15 (III AUa 178/16) i przeprowadzenie dowodu z odwołania wnioskodawcy oraz apelacji organu rentowego i uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji na okoliczność, iż w analogicznym stanie faktycznym Sąd drugiej instancji zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi i oddalił odwołanie. Apelujący wniósł przy tym o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą i drugą instancję według norm prawem przepisanych.

Postanowienie zawarte w punkcie drugim wyroku zaskarżył zażaleniem K. M., zastąpiony profesjonalnie. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych przez niewłaściwe zastosowanie w miejsce art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu obowiązującym w dacie zainicjowania postępowania i przyjęcie, że postępowanie o umorzenie należności w trybie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, jest sprawą o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, uzasadniającą zastosowanie w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego stawki ryczałtowej.

Wniósł o zmianę rozstrzygnięcia przez zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz K. M. kwoty 5.220 zł ponad kwotę 180 zł, tj. łącznie kwoty 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem pierwszej instancji. Ponadto wniósł o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w toku postępowania odwoławczego.

K. M. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o oddalenie zażalenia wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie jest zasadna.

Za Sądem Okręgowym powtórzyć należy, że przepis art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r. poz. 1551) stanowi, iż na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 1 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych: 1/ która przed dniem 1 września 2012 r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8, 2/ innej niż wymieniona w pkt 1 - umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Z kolei art. 1 ust. 6 ustawy przewiduje, że umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Ustawa abolicyjna skierowana została głównie do osób, które w latach 1999-2009 popadły w spiralę zadłużenia, uniemożliwiająca im spłatę zobowiązań składkowych. Z jednej strony stworzyła ona warunki do wyjścia dłużników z trudnej sytuacji, w jakiej się znaleźli wskutek posiadania zadłużenia, cały czas powiększającego się o zobowiązania akcesoryjne, z drugiej zaś strony, odbyło się to kosztem rezygnacji ze składek należnych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, co ma wpływ na wysokość świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jak również prawo do świadczeń. Skutki tej ustawy przełożyły się na zatem na budżet oraz na przyszłe uprawnienia samych ubezpieczonych. Trafnie ujął to Sąd Apelacyjny w Gdańsku konstatując w motywach wyroku z dnia 14 września 2016 r., III AUa 582/16, iż zarówno z oznaczenia zakresu regulacji ustawowej „o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność”, jak i z uzasadnienia projektu tej ustawy (Sejm RP VII kadencji nr druku 382), wynika jednoznacznie, że celem ustawodawcy było umożliwienie uwolnienia od zadłużenia składkowego w okresie od 1999 r. do lutego 2009 r., które powstało w znacznej mierze wskutek „niechlujstwa legislacyjnego” ustawodawcy. Generalnie miał być to zatem instrument pozwalający płatnikowi na uwolnienie się od długu, nie zaś narzędzie, którym ustawodawca mógł dodatkowo, a więc niezależnie od obowiązujących już regulacji, wymusić na płatniku regulowanie płatności na bieżąco do dnia wydania decyzji z art. 1 ust. 13 (LEX nr 2151541).

Ustawa wchodząc w życie w dniu 15 stycznia 2013 r. przewidywała 24. miesięczny termin do złożenia wniosków o umorzenie należności oraz 12. miesięczny termin do spłacenia należności niepodlegających umorzeniu od uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia. K. M. złożył w ZUS wniosek o umorzenie należności w dniu 5 stycznia 2015 r. Na jego koncie odnotowano zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne z okresu wskazanego w art. 1 ust. 1 ustawy. Płatnik mógł więc ubiegać się o umorzenie zaległości składkowych na podstawie ustawy abolicyjnej. W myśl art. 1 ust. 8 tej ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych, czyli tzw. decyzję warunkową.

Jak słusznie podniósł Sąd a quo, możliwość wypełnienia warunków, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, uwzględniono w trybie postępowania w sprawie umorzenia należności przez ustalenie dwóch następujących po sobie etapów, z których pierwszy wiąże się wydaniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji w sprawie określenia warunków umorzenia należności (art. 1 ust. 8 ustawy), a końcowym, w zależności od ich spełnienia, decyzją o umorzeniu lub o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 ustawy).

W przedmiocie treści decyzji warunkowej ugruntowane w orzecznictwie są zapatrywania, iż prawidłowa decyzja określająca warunki umorzenia musi się składać z dwóch koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 tej ustawy, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu oraz z określenia warunków umorzenia, czyli wskazania kwot należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia (za wyjątkiem opłat egzekucyjnych). W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy dotknięta jest brakiem, który czyni ją nieprawidłową (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 października 2017 r., II UZ 63/17, Legalis 1692173, z dnia 11 października 2016 r., I UZ 18/16, Legalis 1564915, z dnia 14 lutego 2018 r., I UZ 67/17, LEX nr 2486211, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 listopada 2017 r., III AUa 252/17, LEX nr 2404612).

W decyzji warunkowej z dnia 27 marca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wymienił należności K. M. podlegające umorzeniu oraz wskazał ogólnie warunki umorzenia, nie podając kwot wymagających spłacenia w terminie 12 miesięcy. Sąd Apelacyjny w Łodzi konsekwentnie w swym orzecznictwie prezentuje stanowisko, iż decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, która nie określa kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 tej ustawy, nie spełnia warunków wskazanych w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej. W decyzji wydanej na podstawie tego przepisu ZUS obowiązany jest podać kwoty podlegających umorzeniu należności i jasno określić wszystkie warunki, jakie musi spełnić ubezpieczony, aby w przyszłości uzyskać decyzję o umorzeniu niezaplaconych należności. Są to obowiązkowe elementy decyzji. Osoba występująca z wnioskiem o umorzenie należności powinna nie tylko wiedzieć, jakie kwoty należności podlegają umorzeniu, ale także jakie przypadają do zapłaty oraz mieć możliwość ich zakwestionowania (zob. wyroki Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 8 października 2015 r., III AUa 147/15, LEX nr 1916656, z dnia 26 lutego 2016 r., III AUa 823/15, LEX nr 2025602).

Decyzja warunkowa wydana z wniosku K. M. nie wymieniała żadnych kwot należności niepodlegających umorzeniu, jednak wnioskodawca jej nie zaskarżył, wskutek czego decyzja ta była prawomocna w dniu 4 maja 2015 r. i nie podlega wzruszeniu w postępowaniu z odwołania od decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2018 r., I UZ 30/18, Legalis nr 1830823). Nie znaczy to, że sytuacja taka nie rzutuje na stan faktyczny w sprawie z odwołania od decyzji wydanej w drugim etapie postępowania abolicyjnego, zważyć bowiem trzeba, że wymieniony mankament decyzji przerzuca na ubezpieczonego obowiązek ustalenia kwot należności niepodlegających umorzeniu. Najczęściej prowadzi to do trudności z zachowaniem terminu do zapłaty tych należności.

K. M. w okresie 12. miesięcy od uprawomocnienia decyzji warunkowej podejmował starania w celu ustalenia wysokości należności niepodlegających umorzeniu. Ostatecznie w dniu 12 kwietnia 2016 r. złożył w ZUS wniosek o rozłożenie na raty tych należności i w dniu 2 maja 2016 r. zawarł z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych układ ratalny, dotyczący należności składkowych niepodlegających umorzeniu w łącznej kwocie 62.425,31 zł. Niespornie w dniu 8 czerwca 2017 r. wnioskodawca spłacił wszystkie kwoty objęte układem ratalnym.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko, utrwalone w orzecznictwie i doktrynie, że sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Zakres kognicji sądu ubezpieczeń społecznych jest przy tym ściśle zależny od tego, co było przedmiotem rozstrzygnięcia organu rentowego. Uwzględnianie okoliczności zaistniałych po wydaniu decyzji jest wyjątkiem od tej zasady, który nie może być traktowany rozszerzająco. Na podstawie art. 316 § 1 k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych, kierując się względami ekonomii procesowej, może wyjątkowo zmienić decyzję organu rentowego i przyznać prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jeżeli podstawą odmowy przyznania świadczenia w postępowaniu przed organem rentowym było niespełnienie któregoś z wymaganych prawem warunków, a w toku postępowania sądowego warunek ten został niewątpliwie spełniony (np. osiągnięcie wieku). W innych przypadkach obowiązuje zasada oceny prawidłowości decyzji według stanu istniejącego w dacie jej wydania (np. w sprawach składkowych). Z tej przyczyny obowiązująca w klasycznym procesie cywilnym reguła wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd bierze pod uwagę stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, doznaje wyjątku w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń

społecznych, ze względu na jego szczególny, odwoławczy charakter tych spraw (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2013 r., I UK 55/13, LEX nr 1463840)

Zaskarżona przez wnioskodawcę decyzja o odmowie umorzenia należności z dnia 6 grudnia 2016 r. wydana została w trakcie obowiązywania umowy o rozłożenie na raty należności składkowych, którą ubezpieczony realizował. Przepis art. 1 ust. 12 ustawy abolicyjnej stanowi, że w przypadku, gdy w terminie 12. miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności, warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po ich opłaceniu. Zatem Zakład Ubezpieczeń Społecznych „postawił” organ odwoławczy w specyficznej sytuacji procesowej, odmawiając umorzenia należności z powodu nieuregulowania opłat egzekucyjnych w trakcie obowiązywania układu ratalnego dotyczącego należności składkowych, gdyż na datę decyzji nie jest możliwe orzeczenie reformatoryjne o umorzeniu należności, ponieważ obowiązywał układ ratalny, przesuwający z mocy ustawy 12. miesięczny termin do umorzenia należności. W tej sytuacji właściwie Sąd Okręgowy zrezagował rozstrzygnięcie ustalając brak wskazanych w zaskarżonej decyzji podstaw do umorzenia należności, nie zaś umarzając owe należności, toteż apelacyjny zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. nie jest zasadny. Przepis ten byłby naruszony wówczas, gdyby ocena prawidłowości zaskarżonej decyzji została dokonana przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego obowiązującego po dacie jej wydania, co nie miało miejsca. Nadto zważyć trzeba, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jednoznacznie uzasadnił, iż podstawą odmowy umorzenia należności jest nieuregulowanie przez wnioskodawcę opłat egzekucyjnych w terminie 12. miesięcy od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, tj. do dnia 4 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy poczynił drobiazgowo ustalenia odnośnie starań wnioskodawcy o ustalenie wysokości opłat egzekucyjnych oraz wymiany korespondencji pomiędzy organami publicznymi w tej sprawie. Przypomnieć trzeba, że w dniu 12 kwietnia 2016 r. K. M. złożył w ZUS wniosek o rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu i został poinformowany o obowiązku uregulowania kosztów egzekucyjnych przed zawarciem układu ratalnego. Koszty egzekucyjne na rzecz ZUS ubezpieczony uregulował w dniu 22 kwietnia 2016 r. Jednocześnie ubezpieczony poinformował ZUS, że urząd skarbowy nie jest w stanie wyliczyć swoich kosztów egzekucyjnych, gdyż nie ma tytułów wykonawczych, ponieważ zostały one wysłane do ZUS celem aktualizacji. Nie ma podstaw, aby nie dać odwołującemu wiary, że taką właśnie odpowiedź uzyskał z urzędu skarbowego, gdyż ma to potwierdzenie w fakcie, że tytuły wykonawcze faktycznie odesłane zostały do ZUS. Pismem z dnia 15 kwietnia 2016 r. Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek zwracał się do Wydziału (...) Dochodów II Oddziału ZUS w Ł. o odesłanie do Urzędu Skarbowego Ł. zaktualizowanych tytułów wykonawczych wystawionych dla płatnika K. M., gdyż termin abolicji mija 4 maja 2016 r. Zatem nie ma racji apelujący zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, że wnioskodawca nie mógł ustalić wysokości kosztów egzekucyjnych bowiem nie zwrócił się do urzędu skarbowego o podanie tych kosztów na piśmie i nie otrzymał odpowiedzi pisemnej. Sąd poczynił bowiem ustalenia na podstawie innych dowodów, w tym dowodów z dokumentów oraz zeznań świadka, pracownika urzędu skarbowego, potwierdzających zeznania wnioskodawcy i dokonując oceny tych dowodów Sąd Okręgowy w żadnym razie nie przekroczył zasad logiki oraz doświadczenia życiowego (art. 233 § 1 k.p.c.).

Podkreślić należy, że w dniu 13 lipca 2016 r. Naczelnik II Urzędu Skarbowego Ł., w odpowiedzi na wcześniejsze pismo ZUS, poinformował, iż nie może udzielić informacji o wysokości kosztów egzekucyjnych K. M. m.in. z tego powodu, że od 2013 r. (sic!) nie posiada tytułów wykonawczych wystawionych przez Dyrektora Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przekazano je do wierzyciela celem aktualizacji. Dostatecznie to potwierdza, że wnioskodawca w terminie do dnia 4 maja 2016 r. nie mógł uzyskać informacji o wysokości tych kosztów, skoro informacji takiej organ egzekucyjny nie był w stanie udzielić także Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych - i to z przyczyn zależnych od ZUS. Tytuły te zostały odesłane przez organ rentowy do urzędu skarbowego w dniu 12 lipca 2016 r., a więc już po upływie 12. miesięcznego terminu od uprawomocnienia się decyzji warunkowej. Słusznie zatem Sąd Okręgowy ustalenia te skonkludował wnioskiem o zaniedbaniach ZUS, który nie zwrócił zaktualizowanych, pod kątem przedawnienia, tytułów wykonawczych dotyczących K. M., co w praktyce uniemożliwiło podanie właściwej wysokości opłat dłużnikowi w terminie umożliwiającym spłatę do 4 maja 2016 r.

W przypadku złożenia wniosku o abolicję organ rentowy powinien poinformować urząd skarbowy i komornika o tym, że strona złożyła wniosek o abolicję, wówczas dokonuje się obliczenia kosztów i informuje zainteresowanego o szczegółach dotyczących wysokości kosztów egzekucyjnych oraz gdzie koszty te należy wpłacić. Przepis art. 1 ust. 15 ustawy abolicyjnej stanowi przy tym jednoznacznie, iż na okres od dnia złożenia wniosku o umorzenie do dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 13, ulega zawieszeniu bieg terminu przedawnienia należności, o których mowa w ust. 1, 6, 10 i 12. Oczywiście zawieszeniu może ulec bieg terminu przedawnienia roszczeń już wymagalnych, zatem art. 1 ust. 10 i 12 chodzi o należności niepodlegające umorzeniu wymagalne w dacie złożenia wniosku o umorzenie. W sytuacji egzekwowania przez organ zaległości składkowych przed dniem złożenia wniosku o umorzenie należności, postępowanie to z mocy prawa ulega zawieszeniu od dnia złożenia takiego wniosku do dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 13 (art. 1 ust. 14 ustawy). Innymi słowy, od daty złożenia wniosku o umorzenie dłużnik podlega szczególnej ochronie przez wyłączenie okresowo możliwości egzekwowania przez ZUS zadłużenia określonego w ustawie abolicyjnej, z drugiej zaś strony ZUS, wskutek zawieszenia biegu przedawnienia, ma zapewnioną możliwość skutecznego dochodzenia tych wierzytelności po uprawomocnieniu się decyzji o odmowie umorzenia należności. Dlatego tak ważne jest ustalenie, które należności na datę wniosku o abolicję są wymagalne, a które nie, gdyż np. uległy przedawnieniu. Właśnie w celu aktualizacji tytułów wykonawczych pod kątem przedawnienia składek urząd skarbowy odesłał tytuły dotyczące wnioskodawcy już w 2013 r. Zupełnie nieuprawnione są zatem wywody apelującego organu rentowego, jakoby brak tytułów wykonawczych w organie egzekucyjnym był bez znaczenia, gdyż po zwrocie tytułów odtworzono wcześniej prowadzone postępowanie egzekucyjne, koszty były już wcześniej naliczone, a ich wysokość po aktualizacji była taka sama. Istotne jest, że organ egzekucyjny nie mógł zweryfikować naliczonych kosztów z powodu braku zaktualizowanych tytułów wykonawczych, a zatem podać prawidłowej wysokości tych kosztów ani dłużnikowi, ani wierzycielowi. Nadto świadek P. S. jednoznacznie zeznał, że nawet gdyby wnioskodawca samodzielnie obliczył sobie te koszty, to urząd skarbowy i tak nie mógłby ich pobrać przy braku tytułów wykonawczych.

Informację o złożeniu wniosku o abolicję przez K. M. organ rentowy przekazał właściwemu urzędowi skarbowemu pismem z dnia 15 kwietnia 2016 r., a więc na niecałe trzy tygodnie przed upływem terminu 12. miesiący z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej. Jest to z pewnością przejaw opieszałości, gdy się zważy, że tytuły wykonawcze były w zasobach ZUS, w 2013 r. zostały odesłane celem aktualizacji. Także w dniu 15 kwietnia 2016 r. Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek zwrócił się do Wydziału (...) Dochodów II Oddziału ZUS w Ł. o odesłanie do Urzędu Skarbowego Ł. zaktualizowanych tytułów wykonawczych, a więc organ rentowy w tej dacie, w której zawiadamiał urząd skarbowy o złożeniu wniosku o abolicję, czyli na krótko przed upływem terminu 12. miesiący, miał świadomość, że owe tytuły wykonawcze znajdują się w jego posiadaniu. Kolejne pismo, już z pytaniem o uiszczenie przez wnioskodawcę opłat egzekucyjnych, ZUS skierował do organu egzekucyjnego w dniu 7 czerwca 2016 r., a zatem ponad miesiąc po dniu 4 maja 2016 r. i w nawiązaniu do tego pisma otrzymał odpowiedź z dnia 13 lipca 2016 r., że urząd skarbowy nie może udzielić żądanej informacji, gdyż nie posiada tytułów. Taką właśnie sytuację Sąd pierwszej instancji ocenił surowo jako „kuriozalną” i doszedł do przekonania, że obywatel, znajdujący się w orbicie opisanych działań organów publicznych, nie powinien ponosić ujemnych konsekwencji w związku z upływem terminu, którego w istocie przy dołożeniu staranności nie był w stanie dochować.

Co do zasady Sąd drugiej instancji stanowisko to podziela, mając w polu widzenia ratio legis ustawy, której założeniem było stworzenie warunków do wyjścia dłużników z trudnej sytuacji, w jakiej się znaleźli wskutek posiadania zadłużenia, kosztem przecież przyszłych uprawnień ubezpieczonych. Organy publiczne nie powinny swym formalizmem, trudnym do zaakceptowania przez adresatów ustawy abolicyjnej, niweczyć celu ustawodawcy. Za utrwalony w judykaturze uznaje się przy tym pogląd, iż w sytuacji, gdy wynik wykładni językowej prowadzi do absurdu, albo rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji należy stosować wykładnię systemową i funkcjonalną (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 119/09, OSNC 2010 nr 7-8, poz. 104). Takie też irracjonalne konsekwencje wynikają z przyjęcia przez organ rentowy skutku upływu oznaczonego w ustawie terminu 12. miesiący, choć działaniem własnym ZUS istotnie przyczynił się do niemożności dochowania owego terminu.

Zważyć należy, że K. M. uregulował opłaty egzekucyjne kiedy tylko pracownik Urzędu Skarbowego P. S. wręczył mu wydruki tytułów, wtedy też wnioskodawca naliczył koszty egzekucyjne na rzecz urzędu skarbowego i opłacił je. Okoliczności te potwierdził P. S. jako świadek.

Sąd drugiej instancji nie dopatrywał się podstaw do uwzględnienia wniosku o załączenie akt sprawy Sądu Okręgowego w Łodzi, VIII U 1872/15, dotyczącej innego dłużnika, w której doszło do oddalenia odwołania. Sądowi Apelacyjnemu w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę znanych jest wiele judykatów, związanych z różną oceną sytuacji, w których dłużnicy uregulowali koszty egzekucyjne po upływie terminu 12. miesięcy od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, ale w trakcie spłaty układu ratalnego obejmującego składki. Apelujący organ rentowy wyeksponował zapatrywania wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 8 listopada 2017 r., III AUa 252/17, jednakże stan faktyczny przywołanej sprawy był zgoła odmienny, zwłaszcza gdy chodzi o działania podejmowane przez ZUS. W sprawie tej organ rentowy, wkrótce po uprawomocnieniu się decyzji warunkowej, przekazał do naczelnika właściwego urzędu skarbowego informację umożliwiającą ustalenie kosztów egzekucyjnych, wskazując na odpowiednie tytuły wykonawcze. W odpowiedzi naczelnik ustalił wysokość należnych opłat egzekucyjnych informując o tym ZUS oraz wnioskodawcę, któremu podał obliczoną wysokość kosztów egzekucyjnych i termin ich zapłaty, wynikający z pisma Zakładu. Jest to przykład prawidłowego działania i współpracy pomiędzy organami publicznymi. Wnioskodawca w tej sprawie, bez swych dodatkowych starań, poinformowany został o wysokości opłat i terminie ich uregulowania znacznie przed upływem terminu 12. miesięcy od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, mimo to wskazanych mu kosztów egzekucyjnych nie uiścił, przy czym zawarł układ ratalny co do pozostałych należności (LEX nr 2404612). Sąd drugiej instancji w pełni podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, że w opisanych okolicznościach sprawy były podstawy do odmowy udzielenia abolicji. Znane jest też orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Lublinie, na które powołał się wnioskodawca. Sąd ten w wyroku z dnia 27 kwietnia 2017 r., III AUa 1228/16, wyraził pogląd, że zgodnie z ust. 12 art. 1 ustawy, w przypadku rozłożenia należności na raty warunek uiszczenia należności niepodlegających umorzeniu uważa się za spełniony po ich opłaceniu, a zatem ustawodawca przewidział w takiej sytuacji wyjątek od zasady, że należności winny być w całości uiszczone w terminie 12. miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji ustalającej warunki umorzenia. Dotyczy to także kosztów egzekucyjnych, które uzależnione są uiszczenia należności głównej, są wobec tych należności wtórne i mogą być ustalone dopiero po uregulowaniu wymaganych należności, koszty egzekucyjne powinny zostać opłacone do dnia ustalonego jako termin płatności ostatniej raty, gdyż warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po ich opłaceniu (LEX nr 2282456). Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 29 września 2016 r., III AUa 692/16 (LEX nr 2151545). Jest to stanowisko daleko idące, które jednak obrazuje, jak rozbieżne są zapatrywania wyrażane w orzecznictwie w kwestii, stanowiącej oś sporu w sprawie niniejszej.

Zdaniem Sądu odwoławczego, zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Niewątpliwie termin z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej jest terminem zawitym prawa materialnego, ale jest to prekluzja względna, gdyż ustawa przewiduje możliwość przesunięcia tego terminu. W przepisie art. 1 ust. 12 ustawodawca wprowadził bowiem możliwość wydłużenia terminu, a właściwie warunku spłaty, gdy należności niepodlegające umorzeniu zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności. Wówczas warunek z ust. 10 uważa się za spełniony po ich opłaceniu. Słusznie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Białymstoku w motywach wyroku z dnia 18 kwietnia 2018 r., III AUa 100/18, iż z istoty konstrukcji warunku, jako instytucji prawnej, należy wyprowadzić wniosek, że skuteczne obwarowanie czegoś warunkiem wymaga określenia tego warunku na tyle konkretnie, aby jego spełnienie było możliwe. Chodzi tu o takie określenie warunku, aby ubezpieczony wiedział, jakie skonkretyzowane w decyzji lub w okresie późniejszym zachowanie jest od niego oczekiwane. W przypadku warunku, jakim jest spłata należności, koniecznym jest, jeśli w decyzji nie wskazano kwot jakie ma uiścić, przynajmniej jeden raz wskazanie mu kwot tych należności przed upływem 12. miesięcznego terminu od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, aby miał on realną możliwość spełnienia takiego warunku. Prawdą jest, iż przepisy prawa ubezpieczeń należy wyklądać w sposób ścisły, ale z faktu tego tym bardziej można wyprowadzić wniosek, iż organ rentowy je stosujący powinien również ściśle określać obowiązki ubezpieczonego, zwłaszcza obwarowane warunkiem (LEX nr 2488753). Podobnie Sąd Apelacyjny w Katowicach w motywach wyroku z dnia 21 czerwca 2018 r., III AUa 127/18, podkreślił, że ustawa abolicyjna w odniesieniu do kosztów egzekucyjnych w art. 1 ust. 10 nakazuje ich naliczenie przez organy egzekucyjne (dyrektora oddziału

ZUS, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego). Koszty te, w myśl art. 1 ust. 11 ustawy, podlegają również spłacie w terminie 12. miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji warunkowej, w związku z tym naliczenie kosztów egzekucyjnych przez właściwy organ egzekucyjny powinno nastąpić w odpowiednim terminie, takim, by zainteresowany umorzeniem wnioskodawca mógł wypełnić ustawowy wymóg z art. 1 ust. 11 ustawy. Nienaliczenie kosztów egzekucyjnych lub naliczenie ich w sposób niejednoznaczny, wymagający późniejszej korekty, dokonanej w szczególności tuż przed upływem terminu lub po jego upływie, nie może skutkować negatywnymi konsekwencjami dla ubezpieczonego w postaci odmowy umorzenia należności (LEX nr 2544017).

W szczególnych okolicznościach przedmiotowej sprawy, z których wynika, że miarodajnej informacji o wysokości kosztów egzekucyjnych nie był w stanie podać ubezpieczonemu 12. miesięcznym w terminie naczelnik urzędu skarbowego, należy przyjąć, że organ rentowy nie miał dostatecznych podstaw do stosowania wobec ubezpieczonego tak negatywnych konsekwencji jak odmowa umorzenia należności z powodu nieuregulowania kosztów egzekucyjnych do dnia 4 maja 2016 r., jeśli dwa dni przed upływem terminu, a więc 2 maja 2016 r., zawarł z K. M. układ ratalny co do należności składkowych niepodlegających umorzeniu, a nadto swym działaniem przyczynił się do tego, że obliczenie kosztów egzekucyjnych przez naczelnika urzędu skarbowego do dnia 4 maja 2016 r. nie nastąpiło. W takiej sytuacji organ rentowy powinien zauważyć, iż wniosek K. M. z dnia 2 maja 2016 r. o rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu należało połączyć z wnioskiem o odroczenie terminu płatności pozostałych należności i o takiej możliwości poinformować wnioskodawcę przy zawieraniu układu ratalnego. Sąd Apelacyjny w Łodzi wypowiedział się już w tej kwestii wskazując, że gdy chodzi o termin z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej istnieje oczywista konieczność odroczenia terminu płatności kosztów egzekucyjnych w rozumieniu art. 1 ust. 12 tej ustawy, do czasu, aż właściwy organ będzie w stanie wysokość tę ustalić i takiej informacji wnioskodawcy udzielić. Wówczas spełnienie warunku z art. 1 ust. 10 niezwłocznie po ustaleniu wysokości kosztów egzekucyjnych wydłuża termin płatności opłat egzekucyjnych do czasu ustalenia wysokości tych kosztów i podania tej informacji ubezpieczonemu do wiadomości (zob. wyrok z dnia 3 lipca 2018 r., III AUa 1238/17, LEX nr 2537589). Analizując okoliczności sprawy można odnieść wrażenie, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, doskonale wiedząc, iż K. M. nie uiścił opłat egzekucyjnych w terminie do dnia 4 maja 2016 r., gdyż do upływu terminu 12. miesięcy tytuły wykonawcze nie zostały odesłane, zwlekał z wydaniem decyzji o odmowie umorzenia należności do grudnia 2016 r. tylko po to, aby przyjąć jak najwięcej składek w ramach układu ratalnego, co jest trudne do zaakceptowania z punktu widzenia opisanego wyżej celu ustawy.

W efekcie poczynionych rozważań Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca nie uchybił terminowi uiszczenia należnych kosztów egzekucyjnych, gdyż dostatecznie wykazał w procesie niemożność ich uregulowania w terminie do dnia 4 maja 2016 r., a nadto, że wystąpiły podstawy do odroczenia płatności tych kosztów do czasu ich obliczenia i podania mu do wiadomości, co nastąpiło przed zakończeniem spłat pozostałych należności w ramach układu ratalnego, który przedłużył termin 12. miesięcy, stosownie do art. 1 ust. 12 ustawy abolicyjnej.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny nie podzielił także apelacyjnych zarzutów naruszenia prawa materialnego, skutkiem czego apelację organu rentowego oddalił na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c., ustalając wysokość tych kosztów w oparciu o stawki przewidziane w § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U z 2018 r. poz. 265), tj. stosownie do wartości przedmiotu zaskarżenia, gdyż sprawa nie dotyczy świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, a to wyklucza przyjęcie stawki ryczałtowej przewidzianej w § 9 ust. 2 tego rozporządzenia.

Zażalenie K. M. Sąd drugiej instancji uznał za zasadne, toteż orzekł reformatoryjnie w zakresie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym - art. 397 § 2 k.p.c. w związku z art. 386 § 1 k.p.c. Od uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1993 r., II UZP 5/93 (OSNCP 1993 nr 11, poz. 194) jurydycznie utrwalony jest pogląd, że w sprawach o składki wysokość kosztów zastępstwa procesowego ustala stosownie do wartości przedmiotu sporu, a nie według stawek ryczałtowych (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2013 r., I UZP 1/13, OSNP 2013 nr 23-24, poz. 280, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2017 r., I UZ 39/17, Legalis nr 1715469). Sąd Apelacyjny zapatrywania te w pełni podziela. W § 9 ust. 2 rozporządzenia z

dnia 22 października 2015 r. wymienione zostały sprawy o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, a od dnia 13 października 2017 r. uwzględniono także sprawy dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym. Sprawa o umorzenie składek nie należy żadnej z tych kategorii, jest bliższa rodzajowo sprawie o zapłatę. Przepis przewidujący stosunkowo niskie, ryczałtowe stawki w sprawach zakresu ubezpieczeń społecznych o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego lub zaopatrzenia emerytalnego ma na celu ochronę interesów świadczeniobiorców (osób pobierających świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, w szczególności pobierających emeryturę lub rentę, dodatki do emerytury lub renty oraz zasiłki z ubezpieczenia społecznego i rodzinnego). W przywołanych judykatach Sąd Najwyższy stwierdził, że brak jest przesłanek do przyjęcia, że przywilejem niższych wynagrodzeń dla pełnomocników mają być objęte sprawy, w których stronami są podmioty zobowiązane do płacenia składek na ubezpieczenie społeczne. Nie chodzi w nich bowiem o świadczenia wypłacane ubezpieczonemu z funduszu, lecz należności, które mają być wpłacane na dobro funduszu ubezpieczeń. Ze względu na szczególny charakter spraw, zasadę stawek ryczałtowych prawodawca wprowadził również do spraw, w których sporne jest podleganie ubezpieczeniom społecznym (tytuł). Ponieważ składki nie są świadczeniami z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego lecz świadczeniami na to ubezpieczenie, Sąd drugiej instancji zmienił zaskarżone postanowienie zasądzając od organu rentowego na rzecz K. M. kwotę 5.400 zł, tj. w stawce przewidzianej w § 2 pkt 6 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. Podstawa prawna rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego lokuje się treści § 10 ust. 2 pkt 2 w związku z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.